

Berezhniak D.O. The icons of Nizhyn saints in decorate and resistance art by carver Hryhorii Ivanovich Vasylenko

The article is devoted to the study of icons of Nizhyn saints in decorative and resistance art by carver Hryhorii Ivanovich Vasylenko. Detailed stages of manufacturing icons, problems associated with their manufacturing. Using the scientific literature of the religious direction and the author's products, a study is conducted of the saints depicted on the icons.

Key words: carvings, icons, holy city of Nizhyn.

23.02.2019 р.

УДК 069:929]:738(477)«1950/1971»

Л.О. Метка

**ВАСИЛЬ ОМЕЛЯНЕНКО:
УЧАСТЬ У ВИСТАВКАХ**

У статті йде мова про виставкову діяльність майстра глиняної декоративної скульптури Василя Омеляненка у період з 1950 по 1971 рік.

Ключові слова: гончарство, Василь Омеляненко, декоративна скульптура, виставка, Опішня.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю систематизувати інформацію про виставкову діяльність члена Національної спілки художників України і Національної спілки майстрів народного мистецтва України, заслуженого майстра народної творчості України, лауреата Всеукраїнської премії імені Данила Щербаківського і Державної премії України імені Тараса Шевченка, гончаря, майстра глиняної іграшки й декоративної зооморфної скульптури Василя Омеляненка з Опішного, що на Полтавщині. У даній статті висвітлено період участі майстра у виставках з другої половини 1950-х по 1971 рік до часу вступу його до Спілки художників.

Василь Омеляненко (1925 р. н.) розпочав трудову діяльність в артілі (з 1960 року завод) «Художній керамік» наприкінці 1950 року. Хоча, на той час, він уже вмів ліпити глиняну іграшку й гончарювати, проте кілька місяців набував досвіду, пристосовувався до умов виробництва, й уже через рік став виготовляти традиційний для Опішного декоративний зооморфний посуд. У другій половині 1950-х років твори Василя Омеляненка стали з'являтися на виставках. На жаль, виставкова діяльність «Художнього кераміка» висвітлена в літературі надзвичайно бідно, тож довелося обмежуватися спогадами самого майстра та документами Національного архіву українського гончарства й Гончарської книгозбірні Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному.

У книзі Володимира Качкана «Жива глина» подано спогади Василя Омеляненка про участь в першій для нього виставці: «Уже мій «Баранчик» заїхав 1956 аж до Брюсселя, порозитовхував собі подібних на виставці і сказав: я найкращий! То жарт, але моя скульптура дістала першу

премію» [1, с. 157]. Отже ця дата, на сьогодні, вважається першою у виставковому послужному списку художника. Проте в автобіографіях Василя Омеляненка й у списках його робіт і виставок, написаних у різні роки, як власноруч, так й іншими особами, фігурують як 1956, так і 1958 роки. Так в одному, найбільш ранньому, переліку виставок, датованому 14 квітня 1971 року, саме 1958 рік вказано як рік участі у виставці в Брюсселі. В іншому варіанті своєї автобіографії, написаному в жовтні 2000 року, Омеляненко ту ж саму виставку датує вже 1956 роком. Після аналізу списків основних творчих робіт Василя Онуфрійовича вдалося встановити, що посудина «баран», виготовлена у 1956 році, експонувалася на виставці у Брюсселі 1958 року. Отже гадаємо, що саме Всесвітню виставку «ЕКСПО-58» у Брюсселі, присвячену черговій річниці бельгійської революції, слід вважати першою, де був представлений твір майстра.

Наступного 1959 року за участю художника пройшла чергова Міжнародна виставка в Марселі (Франція). Цього ж року відбулася й участь митця у Міжнародній ярмарці у Лейпцизі (Німеччина). Маємо інформацію ще про дві виставки, де серед інших опішнян прозвучало ім'я Василя Омеляненка. Це виставка у Москві 1960 року (на жаль, назву її встановити ще не вдалося) й художня виставка «Радянська Україна» 1963 року. Проте, за словами Василя Онуфрійовича, «виставок тоді було небагато, це вже як ми поступили у Спілку художників, тоді – більше» [2].

Наступною для творів Василя Омеляненка була Всесвітня виставка «ЕКСПО-1967», яка проходила в Монреалі (Канада). Далі у списку значаться Обласна мистецька виставка у Полтаві (1968), Перша виставка опішнянських майстрів у Харкові (1969), Республіканська виставка до 100-річчя від дня народження Леніна в Києві (1970) і цього ж року Міжнародна виставка «ЕКСПО-70» в м. Осака (Японія). 1971 року твори Василя Омеляненка експонувалися на Республіканській виставці народного декоративного мистецтва України в Києві, присвяченій п'ятдесятиріччю утворення Радянського Союзу. На згаданих виставках було представлено по кілька робіт майстра. А от на Республіканській виставці 1971 року, присвяченій XXIV з'їзду КПРС, та на Республіканській виставці, присвяченій 100-річчю з дня народження Лесі Українки, було експоновано більше 20 творів Василя Омеляненка. 1971 року ще кілька декоративних виробів майстра презентувалися на виставках у Полтаві – на Обласній виставці, присвяченій XXIV з'їзду КПРС, і Обласній виставці претендентів на вступ до Спілки художників.

Саме 1971 року, навесні, разом з кількома іншими опішнянськими майстрами-гончарями Василь Омеляненко став членом Спілки художників України. Тоді ж про нього, як про майстра декоративної скульптури, заговорили й у мистецьких колах, почали згадувати у науково-популярних і наукових статтях, монографіях, альбомах, публікувати вироби в періодиці. Ще 1952 року побачила світ книга Євгенії Дмитрієвої «Мистецтво Опішні», де пода-

но прізвища багатьох славнозвісних опішнянських гончарів і малювальниць [3, с. 35]. У ній немає й натяку на Василя Омеляненка, який тоді ще тільки розпочав працювати в «Художньому кераміку». А рівно через 20 років, у 1972, київське видавництво «Мистецтво» випустило фотоальбом «Опішня – Решетилівка», де поряд з уже відомими іменами в опішнянському гончарстві з'явилися нові, у тому числі й новоявленого члена Спілки художників – Василя Омеляненка [4, с. 11]. Тут уже було опубліковано й фото трьох декоративних зооморфних виробів майстра.

1973 рік прикметний виходом книги Олексія Дмитренка «Весло», де розповідається про гончарство Опішного та його майстрів. У їх числі згадано й Омеляненка [5, с. 95]. Мистецтвознавець Василь Щербак 1974 року опублікував монографію «Сучасна українська майоліка», де окремі сторінки присвячено декоративній скульптурі Опішного. У числі опішнянських майстрів зооморфної скульптури також названо Василя Омеляненка [6, с. 95].

У 1982 році мистецтвознавець Леся Данченко у книзі «Народні майстри» не тільки згадала прізвище Василя Омеляненка серед когорти відомих мистців Опішного, а й подала мистецтвознавчий аналіз його творів. «Впадають у вічі нові пропорції скульптур Омеляненка. Якщо у фігурних посудинах старих майстрів голова була лише невеликим скульптурним додатком до основного об'єму посудини... то у бика, козла чи лева Омеляненка голова, шия і груди, зливаючись в одне, стають такими масивними, що невеликий тулуб уже починає сприйматись як доповнення до них... Щоб посилити виразність і надати своїм скульптурам більшої динамічності й експресії, він нахилив голову бика чи козла, а задні ноги відставляє так, що створюється враження ніби тварина приготувалася до стрімкого стрибка... Майстер прагне збільшити виразність своїх творів головним чином за рахунок зовнішніх засобів» [7, с. 100–101].

Після вступу Василя Омеляненка до Спілки художників, його творча і виставкова діяльність продовжувала бурхливо розвиватися. Сотні нових творів мистця побачили глядачі на міжнародних і вітчизняних виставках. До цього часу, маючи 93 роки життя за плечима, Омеляненко працює у невеликій домашній майстерні, й бага-

то музеїв мають за честь експонувати на своїх мистецьких виставках його творіння.

Списки своїх виставок Василь Омеляненко ретельно укладав до 1971 року, адже готувався до вступу до Спілки художників. Оригінали й копії даних списків зберігаються в Національному архіві українського гончарства. Після цієї дати майстер зафіксував ще кілька виставок, але потребують уточнення їх назви, місця й дати проведення. Згідно зі згаданими списками, маємо інформацію ще про 22 виставки, які відбулися за участі Василя Омеляненка упродовж 1975–2001 років.

Виставка художніх творів, присвячена 10-річчю незалежності України (2001), остання, про яку згадано в рукописах художника. 6 виставок за участі Василя Омеляненка, у тому числі 2 персональні, на честь ювілеїв організовано Національним-музеєм-заповідником українського гончарства в Опішному. Однак, ці списки неповні й потребують ретельного опрацювання й доповнення, що й складає перспективу подальшого дослідження.

ПОСИЛАННЯ

1. Качкан В. Жива глина: Мандрівка в минуле та сьогодення Опішного / Володимир Качкан. – Опішне: Українське народознавство, 1994. – 232 с., іл.
2. Спогади Василя Омеляненка 1925 р. н. // Польові матеріали автора, 2016 рік.
3. Дмитрієва Є.М. Мистецтво Опішні / Євгенія Дмитрієва. – К.: Вид-во академії архітектури української РСР, 1952. – 50 с., 8 л.; іл.
4. Опішня. Решетилівка. Фотоальбом. – К.: Мистецтво, 1972. – 88 с.
5. Дмитренко О. Весло / Олексій Дмитренко. – К.: Радянський письменник, 1973. – 224 с.
6. Щербак В. Сучасна українська майоліка / Василь Щербак. – К.: Наукова думка, 1974. – 190 с.
7. Данченко О.С. Народні майстри. – К.: Радянська школа, 1982. – 128 с.

Метка Л.А. Василий Омеляненко: участие в выставках

В статтє рєчє ідєт о виставочной дєятєльности мастера глиняной декоративной скульптуры Василия Омеляненко в период с 1950 по 1971 год.

Ключевые слова: гончарство, Василий Омеляненко, декоративная скульптура, выставка, Опішня.

Metka L.O. Vasyl Omelianenko: participations in exhibitions

About the exhibition activity of the clay decorative sculpture master Vasyl Omelianenko in the 1950–1971 period.

Key words: pottery, Vasyl Omelianenko, decorative sculpture, exhibition, Opishnia.

25.01.2019 р.

